

Josep Ribas i Vinyals (*In Memoriam*)

Josep Ribas i Vinyals va néixer a l'Hospitalet l'11 de novembre de 1942, al barri del Centre, al carrer Prat de la Riba 261, en aquells moments anomenat Av. Generalísimo Franco. És el tercer de quatre germans (2 noies i 2 nois) d'una família amb una llarga tradició pagesa a l'Hospitalet.

Recorda el seu interès a conèixer el que explicava el seu pare i la seva mare de l'època de la guerra, així com de l'Agrícola Col·lectiva, fets que li interessaven pel seu caràcter de "prohibits".

Durant la Guerra Civil, son pare va ser cridat com a soldat de lleva al bàndol republicà, va caure ferit i pres per les tropes nacionals al front de l'Ebre i restà bastant temps presoner, primer a Deusto i després a Burgos. Allà, cap al final de la guerra, avalat per alguns personatges de l'Hospitalet, va ser incorporat com a escriptor dins del parc automobilístic de l'exèrcit nacional on, gràcies a saber llegir i escriure, va romandre-hi fins al final de la guerra.

Des de ben petit, en Pep estudià en escoles que fugien de les directrius franquistes on fins i tot, es parlava català malgrat les prohibicions i de les quals guarda molts bons records. Primer, dels 4 als 8 anys, al Centre Catòlic, on hi havia el Sr. Batallé i Aragonès. Després va anar a l'escola Sant Josep, on hi havia el Sr. Jaume Josa i la Sra. Pepita Llorca. Per altra banda, a casa seva també hi havia llibres en català i prohibits: recorda una història de Catalunya, obres de Bori i Fontestà, la revista *El Patufet*, etc. Tot això l'ajudà a començar a conèixer la identitat de Catalunya amb una llengua i cultura diferents de la que imposava el nou règim franquista.¹

En aquells anys d'infantesa, comença a tenir una primera consciència de les desigualtats socials: "Un dels moments clau que jo veia que pertanyia a un grup que no tenia doncs els privilegis que tenia un grup minoritari era el dia de Reis. Si jo em portava tan bé o tan malament com els demés amics de la classe, com és que al fill de Cal no sé què els Reis els portaven doncs les millors joguines [...] i a mi em portaven el mateix carro i el mateix cavall que l'any anterior, l'únic que estava pintat i repintat no sé quantes vegades... A casa, [...] menjàvem però no corrien els diners, és a dir, els guanys dels meus pares eren uns guanys bastant precaris i eren uns guanys de subsistència. Aleshores jo veia que hi havien companys a l'escola o coneguts del barri o del carrer que eren de famílies benestants, que tenien uns privilegis que els altres no teníem. I jo no era dels pitjors. Vull dir que hi havia nois que els seus pares havien estat o estaven exiliats, que havien passat per juntes de depuració o en camps

de concentració, i que estaven sense feina, i que es passava fam, realment hi havia nanos que passaven fam...”

Als 14 anys va començar a treballar de grum (*botones*) al Banc de Bilbao, al carrer Major, on va treballar fins a la jubilació. Ben aviat també va viure l'exploració dels seus superiors sobre ell i els altres subordinats, però sobretot ell, que era el grum. Això també el feu adonar-se aviat del que suposava la injustícia laboral existent en aquells moments. També va realitzar els estudis de comerç en horari nocturn.

Als 15 o 16 anys va apuntar-se a l'Agrupament Escolta Guifré el Pilós, que formava part de la UEC de l'Hospitalet i estava dins de la Secció d'Iniciació a la Muntanya, on ell comenta que va adquirir nous valors com la solidaritat, la generositat...

També va conèixer persones que lluitaven per la justícia social i nacional de Catalunya i d'arreu, com Ton Ribas, a qui reconeix una gran influència: “és una de les persones que més m'ha influenciat en aquesta època de la meua vida i encara ara jo li tinc molt de respecte. El meu mestre..., i que, a més de ser una persona amb un gran sentit de la generositat, de la solidaritat i de l'entrega, sempre ha estat un gran patriota i a més a més amb un sentit molt clar de la justícia social i del compromís nacional...”

Amb els estudis de comerç, en Pep va passar a l'escala administrativa dins del Banc i va iniciar una nova etapa laboral. Cap a l'any 59, als 17 anys, va entrar també en contacte amb la clandestinitat política i va fer-ho participant en les reunions del Front Nacional de Catalunya, on van encarregar-li la distribució dels paquets del butlletí del Front, anomenat *Ara*. “Consistia a anar a una botiga, una cansaladeria de Barcelona [...], anava a recollir una sèrie de paquets en els quals hi havia escrit un nom i una adreça i hi anaven butlletins [...]. Aleshores jo anava a enviar els paquets mitjançant els recaders a les comarques de Ponent, o sigui des de Valls fins a Arbeca.” També en relació amb el FNC, la policia el va implicar en una reunió clandestina al Casino del Centre (cap al 1959), tot i que se'n va sortir fent-se l'orni i només amb una multa.

També les inquietuds dins l'escoltisme van evolucionar i ja als 18 anys va entrar a formar part d'un grup de monitors que es proposaven dur a terme la coeducació dins de l'escoltisme laic, és a dir, la no separació per gènere, diferent del que es practicava dins l'escoltisme catòlic i uniformat emparat per l'Església. Van començar pels més petits, amb certes reticències internes. Fins i tot van anar a fer uns cursos de preparació al sud de la Provença amb gent de tot França i també de les colònies franceses com la Martinica. Això era als anys seixanta i eren a França, on hi havia llibertat, no hi havia repressió i es podia dir el que es pensava en públic; en definitiva: es vivia en una societat democràtica. Aquest va ser un fet que el va impactar fort i que l'encoratjà a lluitar per aconseguir-ho també al seu país. Quan va tornar, van ampliar la coeducació dins de l'escoltisme laic, ja des dels més petits fins als monitors.

Abans d'anar al servei militar, també es va matricular per examinar-se per lliure de dos cursos de batxillerat elemental a l'Institut Milà i Fontanals, però que no va poder aca-

bar. L'any 64 se'n va a fer la mili a la Marina, que aleshores eren 2 anys; va estar a Cartagena, a Cadis i San Fernando, a Mallorca i moltes hores embarcat. Tot i quedar desconnectat de tot, a Mallorca va conèixer gent del moviment escolta i gent mallorquina de la resistència cultural contra el règim franquista, com la família Moll i en Vicenç Mata.

Quan va tornar de la mili, l'any 66, tot havia canviat i a ell li va costar un xic d'esforç readaptar-se. L'escoltisme havia guanyat en plantejaments pedagògics i culturals en incorporar-s'hi gent universitària i la coeducació estava assumida. També les organitzacions polítiques havien crescut amb nova gent jove, amb noves idees i ideals i estaven fent front comú, vinculant-se unes i altres.

En Pep s'incorpora a la lluita a dues bandes: la política i la sindical. En l'àmbit sindical, es vincularà a Comissions Obreres dins la branca de la banca. L'any 67 va estudiar un curs de quadres intermedis administratius a l'Escola Professional del Clot i molts d'ells també va estar vinculats més tard a les Comissions Obreres.

L'any 68 s'escindeix el FNC i el grup en què hi ha en Pep constitueix un nou partit polític; aquest nou partit és el PSAN: Partit Socialista d'Alliberament Nacional, que arrela al Principat i també al País Valencià i les Illes. "El maig del 68 va ser el que va inspirar tot el moviment [...], va fer trontollar les concepcions polítiques tradicionals dintre de les organitzacions d'esquerra [...], els joves contestataris del Front Nacional de Catalunya vam plantejar un canvi d'orientació política... Hi ha homes i dones joves que comencen a parlar amb detall i analitzant i donant contingut a allò de Catalunya lliure i socialista. Es comença a parlar d'aquest socialisme... i de quin és aquest ideari socialista, i del contingut, es comença a parlar del contingut de classe i de l'alliberament nacional, es comença a parlar doncs de la resposta global... i la resposta global volia dir això, una resposta política i social a la doble opressió nacional i de classe... Es va reunir el consell [...] i ho van desestimar, i aleshores doncs ja ho veien com

Pep Ribas a finals dels 60.

inevitable el trencament i va ser un trencament no traumàtic, ens van donar la benedicció i tot: que tingueu sort. I va ser quan vam constituir el PSAN. [...] érem una seixantena.”

També en aquest any en Pep es matricula a l'Escola Massana en Disseny gràfic i obté així una titulació de grau superior. Destaca l'activitat cartellística que desenvolupa gràcies a aquests estudis, dissenyant cartells polítics.

L'11 de setembre de 1969, en una acció reivindicativa de la diada per part del PSAN, en Pep és detingut, junt amb dos companys més, en el moment que volien desplegar una senyera estelada,² llençar fulls volants i un petard des del campanar de l'església dels habitatges del Congrés. Va anar a parar a comissaria i d'allí als calabossos de Via Laietana, on seria interrogat i torturat: cops de porra, hores dempeus i sense moure's, suspès al buit en un celobert des d'un tercer pis... En Pep va resistir bastant bé perquè dins del partit s'havien entrenat per superar el millor possible aquests difícils moments. D'allí, després de 72 hores, el porten a la presó Model, on respira esperançat en trobar-se envoltat d'altres presos polítics com ell. “La solidaritat estava molt ben organitzada en aquells moments a dintre la presó, el gruix de presos polítics que hi havia era considerable, i més quan l'any anterior, el 68 i principis del 69, hi havia hagut un estat d'excepció en el qual hi havia hagut una gran quantitat de gent que va caure i que es trobaven a la presó”. Allí iniciarà el principi d'una bona amistat en trobar-se amb en Jaume Valls, que ja coneixia de Comissions, i coneixerà gent del PSUC com en José Fariñas i en Requena, o també d'altres més curiosos com en Cuadrado, un militant trotskista de les illes Canàries que lligava OVNIS i revolució. En Pep ben aviat va mirar d'ocupar el seu temps a presó i es dedicà a donar lliçons elementals de català als seus companys.

A finals d'octubre del 69 va sortir de la presó i recorda com sempre estava vigilat per secretes, que si volia moure's per anar a alguna reunió clandestina sempre havia d'anar amb precaució i intentar despistar-los. Va ser bastant dur reincorporar-se a la feina, va tenir sort i no van despatxar-lo, però el director el tenia *clixat*. Les autoritats li van embargar el SEAT 850 que s'havia comprat, el seguien, li tenien el telèfon intervingut, etc.

A finals d'any se'n va anar a viure amb l'Amèlia, que també estava a Comissions i també treballava a la banca. Van viure en un estudi prop de l'Av. del Tibidabo, però sense cotxe i amb el mal transport sempre tenia problemes per arribar a la feina.

L'abril del 1970 va ser citat a judici pel Tribunal de Orden Público a Madrid. El seu advocat va ser en Casas Salat, recomanat per en Solé Barberà. El condemnaren per desordres públics i propaganda il·legal a pagar una forta multa de 15.000 pessetes, que en aquells moments era molt, i que va sortir d'una caixa de solidaritat. El que més va obsessionar al fiscal del TOP va ser —com ho diu mig somrient en Pep— “una bandera catalana con una estrella roja”.

Recorda com va organitzar una manifestació amb gent del PSAN per protestar pel Procés de Burgos i contra la pena de mort. Era una manifestació llampec, convocada al mig d'un carrer transitat pel sistema de boca a orella, es llençava un petard, s'agrupaven tots i es tallava el trànsit, alhora que es llençaven octavilles. En Pep va llençar el petard i també confeccionà les octavilles. En aquest mateix any, en Pep accedeix a la direcció del PSAN. Com a jove conscienciat i laic, va protagonitzar un acte de protesta en anar a la rectoria de l'Hospitalet i demanar al rector que l'esborrés de l'església catòlica, apostòlica i romana. Es va casar civilment amb l'Amèlia. Cap a l'any 71, en Pep i l'Amèlia venen a viure a l'Hospitalet.

En Pep es dedica més políticament i socialment a treballar en l'àmbit de l'Hospitalet i el Baix Llobregat. Amb el PSAN s'organitzarà una cè'lula a nivell comarcal. A l'Hospitalet participarà en la tasca d'aplegar dins de l'Assemblea de Catalunya totes les forces polítiques i socials de la ciutat. Aquí es retroba amb gent de Comissions Obreres i del PSUC, com Jaume Valls, Joan Cornet, Marcelino Sánchez, Clara Parramon, José Fariñas i d'altres. Es començarà la tasca de construir una secció local a l'Hospitalet de l'Assemblea de Catalunya, entrevistant-se amb moltes organitzacions polítiques i socials de la ciutat i organitzant una oposició clara, tot i que a l'Hospitalet costarà un parell o tres d'anys consolidar-la. "Si ens fixem en el manifest de constitució de l'Assemblea Democràtica de l'Hospitalet, la proporció que hi ha entre entitats cíviques i associacions esportives i culturals de tot tipus, enfront del que son els partits polítics, la proporció és infinitament superior en tot el teixit associatiu... i això és important. És la primera vegada que la societat civil a través de les seves associacions no

Pep Ribas amb la família.

polítiques accedeix a la política antifranquista". Recorda que es treballava encara des de la clandestinitat i que fins a les primeres eleccions democràtiques encara s'estava en la il·legalitat. També recorda que aleshores es van fer vagues de braços plegats dins de la feina i era fàcil organitzar-les en un moment. En aquells temps treballava des de diversos flancs: sindicalment amb Comissions, políticament amb el PSAN i amb ambdues organitzacions, a l'Assemblea democràtica de l'Hospitalet.

Quan arriben les primeres eleccions democràtiques al 77, en Pep viu la constitució de la Unió local de Comissions Obreres a l'Hospitalet formant part del secretariat i després de l'executiva. D'altra banda, just abans de les eleccions, a principis del 77, va ser expulsat de la direcció del PSAN junt amb altres dirigents històrics. Recorda que tenien molt poc temps per preparar les eleccions i van fer una coalició tot el grup d'expulsats, junt amb d'altres organitzacions, anomenada CUPS: Candidatura d'Unitat Popular pel Socialisme, que, tot i no treure cap diputat, donaven suport a la candidatura de Lluís M. Xirinacs pel Senat. Poc més tard es van organitzar en el BEAN, Bloc d'Esquerres d'Alliberament Nacional, per a les eleccions següents. Eren els anys vuitanta. Van endeutar-se amb crèdits personals per uns tres o quatre anys. Després d'això, en Pep va passar uns anys fora del món polític, però continuà actiu sindicalment dins de Comissions.

Al 81 en Pep s'estrena com a pare: neix l'Ariadna, i al 84 naixerà la Dolça. També aquests anys farà l'accés a la Universitat per a majors de 25 anys, es matricularà a la facultat de Geografia i Història i es llicenciarà en Història Contemporània al 86.

L'any 90 col·labora amb Iniciativa per Catalunya, a petició de Jaume Botey, participant en l'elaboració del programa electoral per a les eleccions municipals del 91. Segons en Pep, "tot i que Iniciativa per Catalunya no representava totes les meves aspiracions polítiques, sí que era un tipus d'organització en la qual podien cabre-hi diverses opcions, i on el pluralisme polític era una pràctica habitual i possible, i vaig acabar integrant-m'hi. [...] Al 91, que van haver-hi eleccions municipals, em van proposar perquè ocupés un lloc destacat de la llista, vaig estar en el quart lloc i en realitat van faltar pocs vots perquè pogués accedir a regidor..."

Destaca com a errors de les organitzacions d'esquerres "baralles estèrils i inútils [...], actituds dogmàtiques", però també destaca com a positives actituds molt tolerants: "Pel que fa referència a la qüestió nacional i a les qüestions adjacents [...] com seria la llengua, l'esquerra en general a Catalunya hi ha jugat un paper important, i parlar de l'esquerra a Catalunya vol dir indefugiblement parlar del PSUC, que ha jugat un paper molt important [...]. A l'Hospitalet i altres poblacions [...] amb forts contingents d'immigració, hauria estat molt fàcil crear una divisió entre immigrants i autòctons i, per contra, no s'ha donat el cas. I no s'ha donat el cas gràcies a l'esquerra en general i al PSUC en particular [...] com a força hegemònica."

En relació amb la valoració de la lluita antifranquista, en Pep diu que "és important ressaltar una cosa que és vàlida per l'Hospitalet i és vàlida pel conjunt de Catalunya.

[...] El fet de precipitar la caiguda de la dictadura i el pas doncs a un període de transició que va donar la consecució de l'adveniment de la democràcia, a part evidentment de la mort del dictador, és aquesta àmplia participació de la gent [...], va possibilitar aquesta acceleració de la caiguda del règim i [...] que va determinar el signe de lo que seria la transició i finalment la democràcia. La meva tesi és que sense la lluita anti-franquista, sense la participació d'amplis sectors de la societat de l'Hospitalet amb vocació democràtica, [...] de la classe treballadora, dels moviments veïnals de la ciutat, el model de democràcia hagués estat un altre i això que és extrapolable al conjunt de l'Estat es veu molt clar a l'Hospitalet".

Enregistrament: gener 1998. Entrevistadora: Núria Ribas. Resum biogràfic: Núria Ribas i Josefina Gómez, del *Grup de Recerca i Anàlisi de l'Hospitalet Antifranquista* 2003. Fotos: J. Hernández i J. Ribas dins de *L'Hospitalet, lloc de memòria. Exili, deportació, repressió i lluita antifranquista*. L'Hospitalet de Llobregat: Centre d'Estudis de l'Hospitalet de Llobregat, 2007 (Recerques; 5)

NOTES.

1. Es pot ampliar la informació sobre l'ambient familiar al resum biogràfic del seu germà Farnesc Ribas i Vinyals entrevistat per Manuel Domínguez a *L'Hospitalet lloc de memòria* pag.402-404. CELH. 2007.
2. Sobre aquesta bandera estelada, cal dir que fins aleshores la bandera de l'independentisme havia estat l'estelada amb el triangle de fons blau i l'havien utilitzat Estat Català i el FNC. El PSAN volia una estelada inequívocament d'esquerres i adopta l'estel vermell, que el vincula als moviments populars d'alliberament nacional, de Cuba a Vietnam, que es van multiplicar al món durant els anys cinquanta i seixanta. Fou Pep Ribas l'encarregat de "fabricar" aquesta nova bandera a la clandestinitat. Segons explica Joan Creixell a *Origen de la bandera independentista* ed. El Llamp 1984. "l'any 1969, en Pep dissenyà primer la capçalera de la revista clandestina del PSAN, *Lluita*, en la que apareix, en blanc i negre, una bandera independentista amb l'estel fosc, que representa el color vermell. Però en Pep confeccionà també la bandera que apareixerà per primera vegada al carrer l'11 de setembre d'aquell 1969". (Dades facilitades per Josep Calvis i Fermí Rubiralta).